

Küsimised rahwateadusliste kirjelduste jaoks.

Jahipidamifest.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

50 168

Trükitud Weilin & Göös'i Trükitojas
Helsingis 1907.

Küsimised rahwateadusliste kirjelduste jaoks.

Jahipidamisest.

Es olewate küsimustega tehaſe alguſt nende aineseſe fogumiseſ, millede nõjal uurijad mõiwad eestlaſte koduſt elu niisuguseſena kujutada, kui ſe nüüd pia kaduwa põlwe ajal on olnud. Eestis on rahwaline jahipidamine pia täitſa häwinenud ja otſe ſellepärast on nüüd põhjuſt kaſjuda unuſtuseſt peaſta, mida ſelleſt põſſult weel mäletataſſe. Rõige tähtſam oleſs lähemaid teateid ſelle kohta ſaada, miſſuguseid püünuſeid tarwitati. Nüüdſele rahwateadusliſele uurimiſele on fujudega (joonistustega, piltidega) ſeletuſed tingimata tarwiliseſ ja ſellepärast peakiſiwad kirjelduſteſ nimetatud aſjad, nii palju kui võimalik, kaſ wõi kõige lihtſamal wiisil paberile joonistatud olema. Jooniſtuſi ei pea kirjeldaja aga mitte kunagi ſeletuſte järele tegema, waid kui algupärast aſja käepärast ei ole, ſiis tuleb enne ſelle fuju ehk mudel karwa pääl järeleteha ja ſelle järele ſiis joonistada. Pääwapildid on muidugi niisama ſoomitawad ja tarwiliseſ, kui neid võimalik on ſaada. Küſimuste juure on hulk Soomes tarwitatud püünuſte fujuſi*) liſatud, ka ſel põhjuſel, et kirjeldaja ilma piftemate ſeletuſteta ſelguſele jõuaks, milleſt küſimus on.

*) Theodor Schwindt'i toimetatud atlasest „Suomalainen kansatieteellinen kuvausto I. Metsäntäynty ja talastus.“

Se asjalugu, et küsimuste seas palju fääraseid on, millede pääle kirjeldaja ehk ei tea vastata, ärgu tafiistagu teda jeda kirjeldamast, mida tema jelles asjas teab. Kirjelduses tulewad kõik nimetusjed kohalise murde ja lausumise järele kirjutada ja neile sõnadele tuleb, et asi selgem oleks, joon alla tõmmata. Mida wanemaid ja algupärasemaid kombeid ja asju seletatakse, jeda juurem väärtus on kirjeldusel.

Alati tuleb nimetada, kus fahas liht ehk teist piiuunust woi piiuudmifewiisi tarmitataffe. Soowitam on, et teaduste andja oma firjeldufe juure fa oma nime ja adresfi firjutab.

Kirjeldused, millede cest nende wäärtuse järele taju
maksetakse, tulewad jaata Cesti üliõpilaste Seltjile
Tartusje.

Jahiriistad ja muud jahimehe tarwitused (*).

1. Oda. Mis nimelisi odasid ehk piiksid on tarwitud?

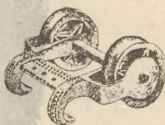
Oda osad? (Tera ja wars). — Tera osad? (Ots, kidad, kael, putk, putlejatkud, naelad j. m.). Warre külge liidetud osad? Mis puust wars tehti? Kas tarwitati oda fufsekepi asemel? Waata fujutus 1, 2

2. Ambu (wibupüüs),

Wibupüüsi osad? Wibu (winn), nөөr, pära, lipats, jalgraud, ratas, luff. — Kuidas nimetatakse wibu ja pära ühikuid osasid? (Soon, tire, renn, pära külges olevad luu-ilustused). Millest wibu, pära ja nөөr tehti? Kuidas wibu winna tõmmati (Kas wöö, rihma ja konksu (fujutus 3) abil)? Waata fujutus.

1

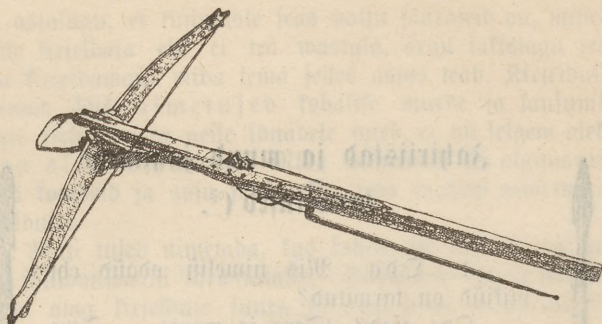
3

2

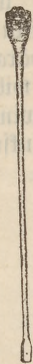
Misfuguseid noolisi tarwitati? Noole osad? (Tera, noolepää, warb, fulg ehk kand ja pära). Kas tõmbi, nuiafarnase pääga nooli tarwitati naha terweks hoidmise

(*) Need küsimused on tõlgitud Soome Kirj. Seltsi poolt wälja antud soomekeelsetest küsimuslest.

4

pärast? — Mis puust tehti nooled? Mis linnu sulgi tarvitati? Kui palju? Kas ka ilma sületa noolisi tarvitati? Waata fuj. 5.

5

6

Rus kandis jahimees omad nooled? Waata fuj. 6.

3. Püss. Misfuguseid ja misnimelisi püssisid on tarvitatud ja tarvitatakse? (Tulelufuga püss, rihwelpüss (riiwelpüss), fuulipüss, haawlipüss, linnupüss, hülgepüss, farupüss).

Püssi osad? Püssiraud: suu, riivled, pärafruum, pistongitoru, hingeauk, püssi nina (sihtimise firp), ankur, mille külge püssi laad on finnitatud.

Püssi warb (raag, fretsel), warwa toos.

Luff: tuleluff (tuleraud, tulekiwi, winn, kufewedru, kuff, lipats, weeder j. m., sõmeraud, trifel, tilgutis).

Laad: pära, fael, kuuliauk, ehted. — Mida peetakse pära ehk kuuliaugus?

Püssirohu mõet, fruum:

Randmed: riim. — Misjugustesje ja misnimelistesje rõngastesje ehk pannaltesje riim finnitati?

4. Püssi tarmitused. Püssirohi: püssirohujarm, kott, mõet. — Haamlid: haamlifott, kuffur; walamisjenduud. — Kuulid: Kuulifott, kuuli walamise riistad. Pistongid (püstongid), pistongi farp. — Mida pannakse püssi laadides püssirohu ja haamlite pääle? (Tropp, paber, takud, paklad, puuhabemed (sammal). — Wõti ehk fruipeitel. Püüpill (püüwile): misjugune ja millest tehtud? — Sahifott: Misjugune ja millest tehtud?

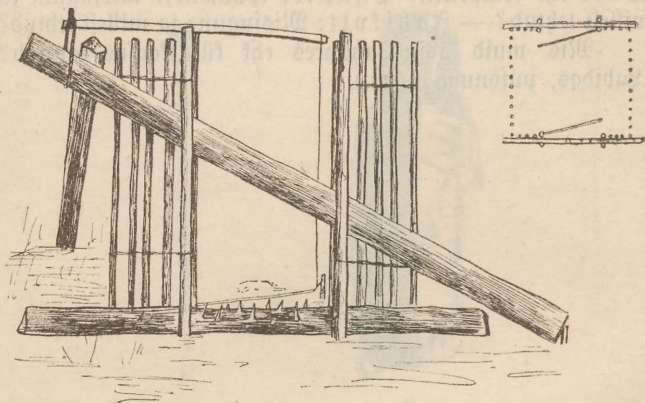
Mis muid asju jahimees ehk kütt kaugas kannab? (Abidas, pujsnuga j. m.).

Metsloomade püüdmine.

Karu püüdmine.

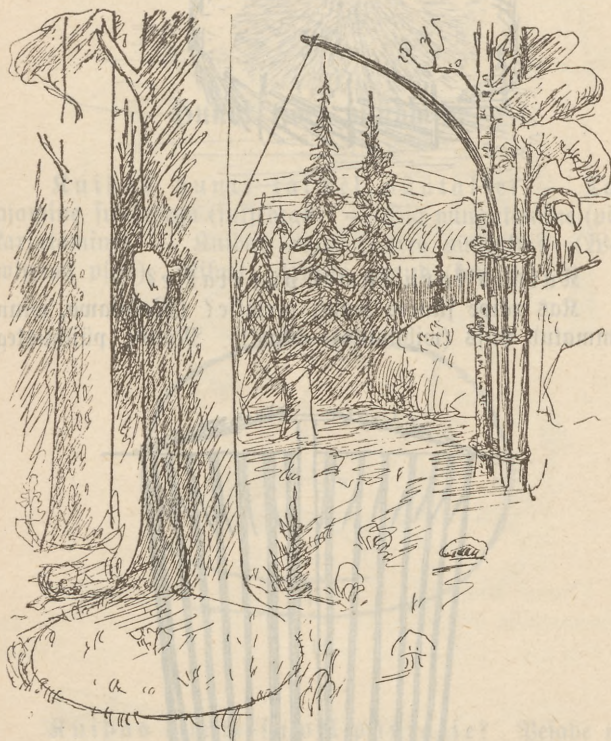
Kuidas karu talvel püütakse? (Sissepiiramine ja peñas tapmine).

Kas on piiramise juures nõiatempusid tarvitatud?

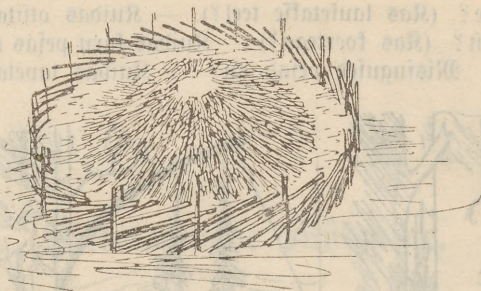
Kuidas valmistatakse karujahile? — Misjuguiseid nõiatempusi tehti? (Kas oli „karu uputamišt“, „uštšilassmišt“ plüssiga, kas tarvitati pifjetalwa, kas feerutati roostetanud mõdeka feha ümber?). — Kuidas karujahiti

minnakse? (Kas lauletakse teel?). — Kuidas otjitakse peja piiri sees? (Kas koortega?) — Kuidas karu pejas ülesäratakse? Missugused pejad on? — Kuidas tapetakse? —

Kuidas karu taga aetakse, kui ta pakku pääseb? (Kas piiratakse uuesti?)

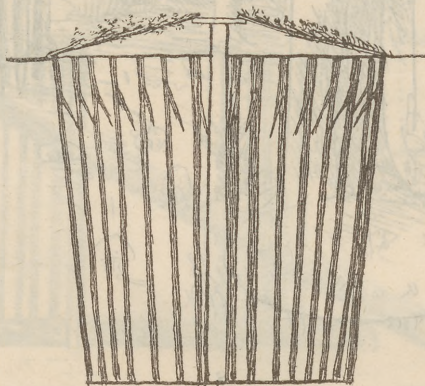
Kuidas karu koju tuuakse? — Kuidas karu matuseid (peijasid) peetakse? Missuguseid nõiatempusid tehakse? — Kuidas karu nüljetakse, kuidas liha tükkideks raiutakse ja toiduks valmistatakse?

9

Kuidas faru jumel püüetakse?

Kas raibe juures wahti peetakse? (Wahilawa, winna tõmmatud püts (wibupüts), fihwt). Muude püünustega

10

(fuj. 7, 8). Mis abinõusid faru petmiseks tarwitatakse? (Tõrwatud jaapad, waht fantakse?) Misjagused nõiatem-
bud? — Kas aetakse faru taga, piiratakse sisse? Kuidas
wiljapõllul tapetakse? (Kas pannakse wiina põllule?). —
Kuidas juured karujahid külas, wallas ehk fihelkunnas

toime pandi? Kuidas teadust saadeti ehk kofku kutsuti? Kas oli teaduse wiijal iseäraline tepp kaasas, mis külalt külasse saadeti ja mille pääle märgid tehti, et käff on saadud?

Hundi (joe) püüdmine.

Kuidas hundi talwel püütakse? — Tagaajamine juusadega (sufsedega)? — Sia wingutamine (põrsa farjutamine). — Kuidas raibe juures püütakse? (Wah, winnas püis). Rihwt. Hundi augud (fuj. 9, 10).

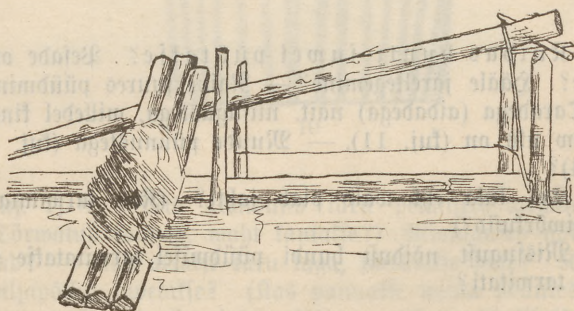
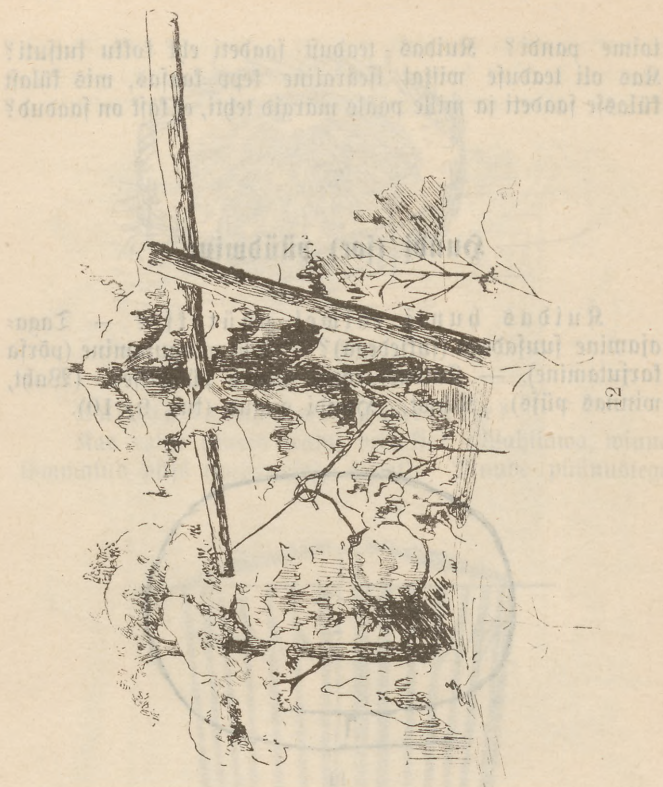

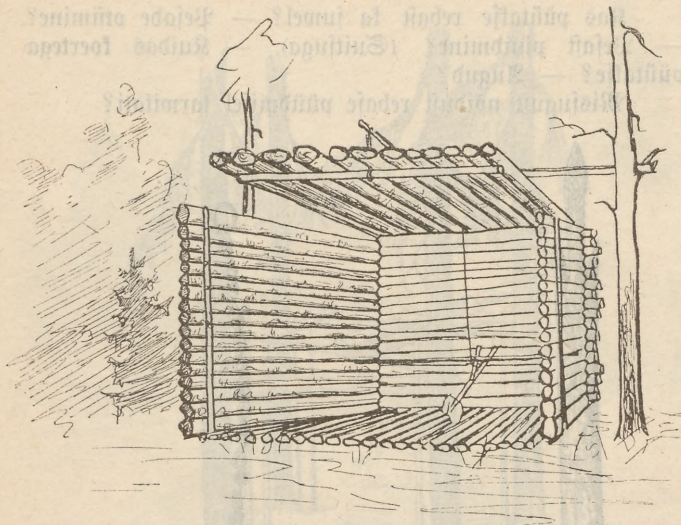
11

Kuidas hundi juwel püütakse? Pesade otjimine? Hääle järeltegemine? — Raibe juures püüdmine? — Taradega (aidadega) näit. niisugustega, millel kinnimine uks on (fuj. 11). — Muude püümustega (fuj. 12 --14)?

Kas küla ehk wald piab jahti? (Kas tarwitatakse hundiwõrkusid?)

Missugust nõidust hundi püüdmisel tarwitatakse ehk enne tarwitati?

Ilweje püüdmine.

Kuidas ilweft talwel püütakse? Kuidas juwel? — Kas alati foeri tarwitatakse? — Missuguseid nõiatempusid tehakse?

Rebaje püüdmine.

Kuidas rebast püüetakse? Kas tarwitatakse mõnd rebaje lauda (fuj. 15) ja lõfju; missugused osad sel on ja mis nimed neil? — Rebajerauad, missugused osad neil? Kuidas rebane raudu meelitatakse?

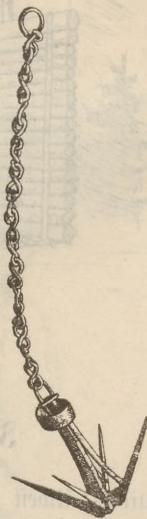
Rihwtijööddaga püüdmine? Millest need tehakse ja missugusesse paika need pannakse? Rebaje fakud, pätsid, pillid? — Raipe juures püüdmine? Wibu külge finnitatud sõõdarauaga püüdmine (fuj. 16).

Kas püütakse rebast ka suvel? — Pesade otjimine?
 — Pesast püüdmine? (Suitsuga). — Kuidas koertega
 püütakse? — Augud?

Misfugust nõidust rebaste püüdmisel tarvitati?

15

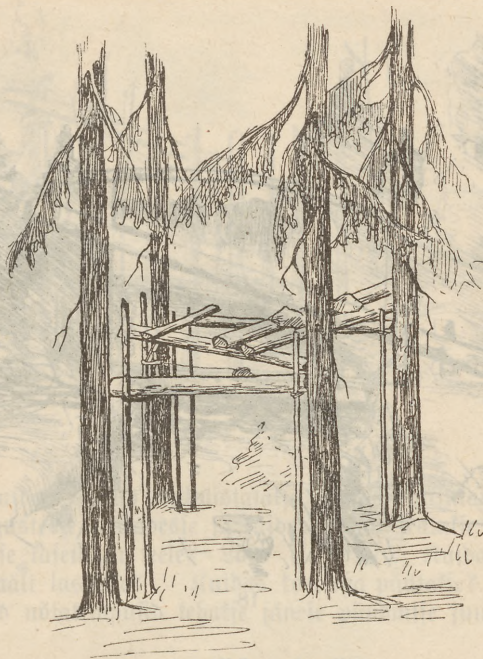
16

Põdra ja hirve ehk metskitse püüdmine.

Kuidas ja millal põtra ja metskitse püütakse? (Kas
 riisiga, aukudega ja paelaga?)

**Valge nirgi (lahitse, lastitse), färbi (färgi, färdi),
 tõhu (tuhkuri, färbitse) püüdmine.**

Kuidas neid loomi püütakse? (Kas koertega, lõksuga
 (fuj. 17), söödaga?).

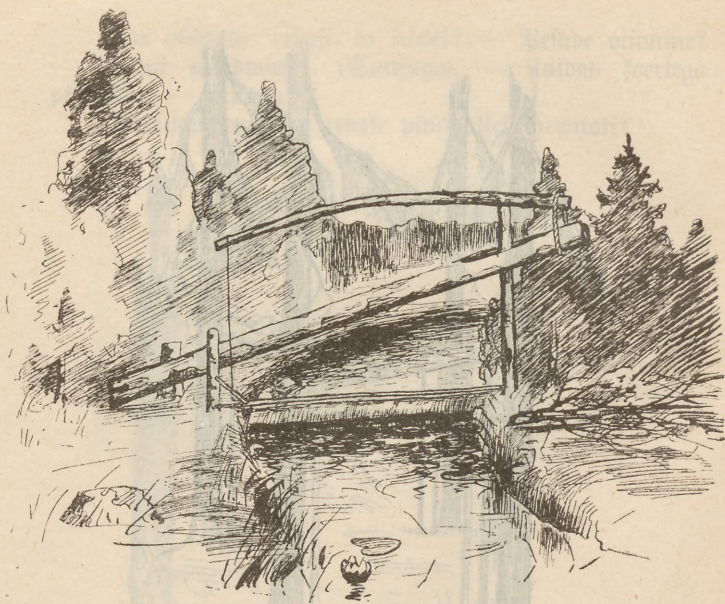
17

**Saarma (sagerma, saiverma, udra, udruše)
püüdmine.**

Kuidas, millal ja missuguste püüsetega saarmat püütakse? (Lõksuga (fuj. 18), mõrraga).

**Määra (mägra, mähra, mäura, lähri, metšiku,
metš-šia) püüdmine.**

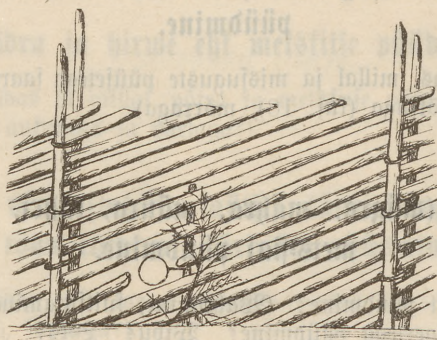
Pesajä püüdmine? (Wahtimine, suitsutamine, kaevamine). Koertega püüdmine? Wibu? Lõks?

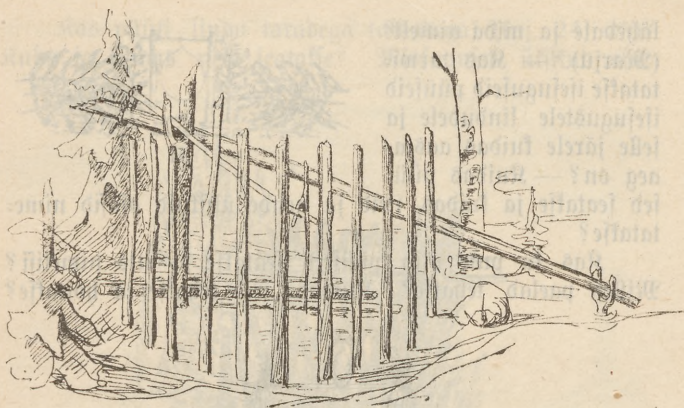
18

Jäneje püüdmine.

Mil aasta-ajal ja kuidas jäneft püütakse? Jäneje pael (fuj. 19)?

19

Kuidas paelad valmistatakse? Kas suitsutatakse? — Misjagustesse paikadesse ja kuidas paelad seatakse? — Kas pannakse fasetohtu teele? Lõks (fuj. 20)? Kuidas magamise päält lastakse? — Kuidas koertega püütakse? — Misjaguseid nõiatempusid tehakse jänese püüdmise juures?

Orawa püüdmine.

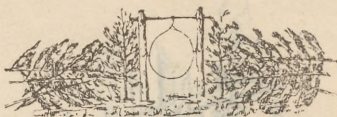
Kuidas wanal ajal orawaid wibupüssiga lasti? (Kas oli koputaja, fättetooja?). — Mil aasta-ajal ja kuidas püssimehed orawaid püüawad? Kas alati koerte abil? Kas orawat ka muul wiisil püütakse kui püssiga? Kas nõiatempusid tehakse?

Metslindude püüdmine.

Misjagustesse paikadesse seatakse linnu-paelad (fujut. 21—23)? Kuidas meelitatakse linnud püüfetesse? (Mead). Kas pannakse midagi jõõdaks püüfete

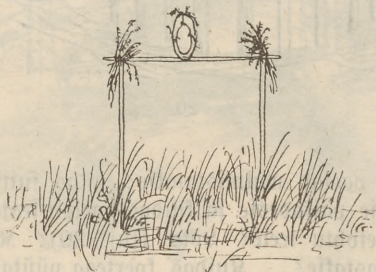
lähedale ja mida nimelt?

(Marju).² — Kas tarvitatakse ijesuguseid püüseid ijesugustele lindudele ja selle järelle kuidas aastaaeg on? — Kuidas püüsed seatakse ja kuidas neid ja nende ütiuid ojasid nimetatakse?

21

Kas ka puu otse püüseid seatakse ja mis nimelisi? Millest paelad tehakse? Kuidas neid tehakse ja hoitakse?

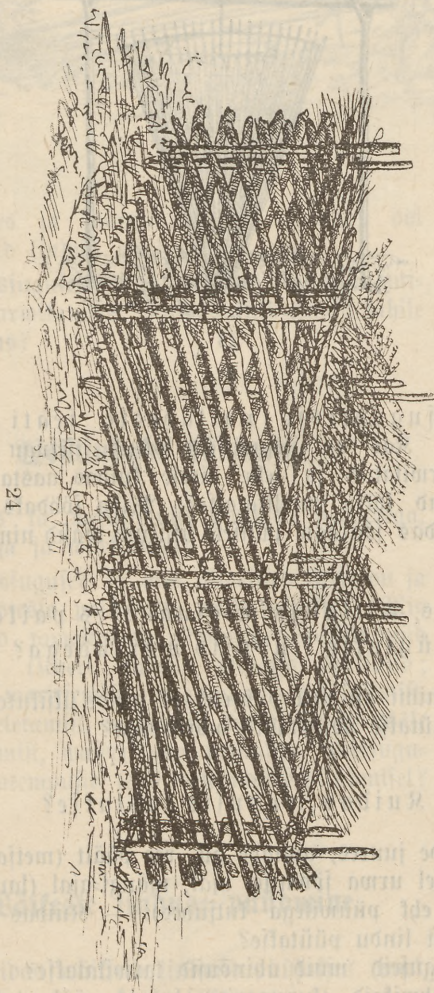

22

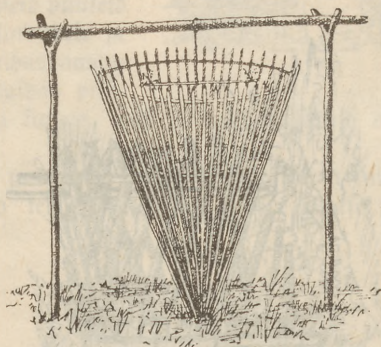

23

Ras püüti lindu taradega (aidadega) (fuj. 24, 25)?
 Ruhu ja kuidas neid seatakse? Misfugused ükšikud osad

neil on? Mida tarvitatakse jõddaks? (Kas pihlakamarju, wiljapäid?)

25

Misjuguksesje paikadesse seati lõksud (tuj. 26). Kas on isejuguseid lõksusi isejugu lindusid püüdes tarvitatud ja selle järele kuidas aasta-aeg on? Kuidas lind lõksu meelitatakse? Mida jõddaks tarvitatakse? Kuidas säärase püüsete üfsikuid ojasid nimetatakse?

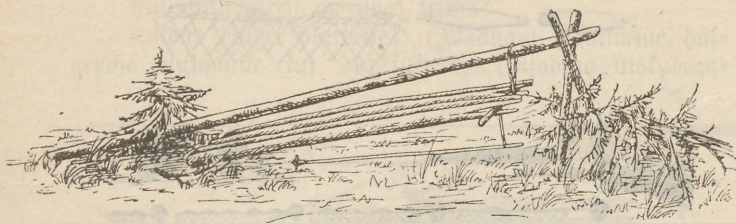
Kuidas, millal ja misjugukses paikades püütakse lindusid wõrkudega?

Mis nimi on neil püüsetel ja nende üfsikutel ojadel?
— Kas püütakse põdpüüsid mõrradega?

Kuidas lindusid lastakse?

(Rujude juures, aunade all, ree päält (metjas ja jää pääl), jügisel urwa söömise ajal, mängi-ajal (laulu-ajal), wilistades ehk püüwilega kutsudes). — Kuidas koertega üht ehk teist lindu püütakse?

Misjuguksid muid abinõusid tarvitatakse? (Wiinas leotatud jõhwikaid (kuremarju) hange pääl, tulelontisid

tarvitades ja võrgunottidega (kahaga) vool magawaid lindu püüdes).

Misjugu-seid nõiatempu-sid linnupüüdmisel on tarvitatud? Kuidas kütt enna-st jahile walmistas?

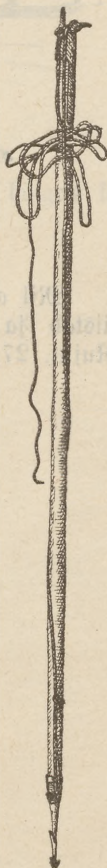
Wesilindude püüdmine.

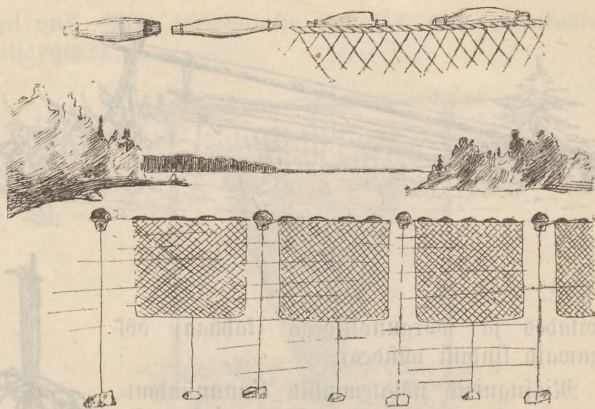
Kas ka wesilindu-sid püüta-tse paeladega, raudadega ja wõrkudega?

Misjugu-sed ja mis nimeli-sed need on ja misjugu-sesse paikadesse need seata-tse? Mis abindu-sid tarwita-wad püüsi-me-hed wesilindu-sid püüdes? (Roeri, kugu-sid, maja-sid, kontsu-sid; ajami-st, waritsemist, magami-se päält lastmi-st, lendu peletami-st, wahtimi-st, kutsu-mi-st ehk hääle järel-tege-mi-st, waleri-ietega petmi-st). Misjugu-seid nõiatempu-sid tehti wesilindude püüdmisel?

Wäikeste lindude püüdmine.

Kuidas wäike-sid lindu-sid püüta-tse? (pael, wõrk, linnupuur, konts söödaga).

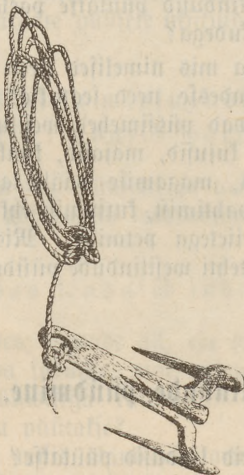

28

Hülge püüdmine.

Mil aasta-ajal hülgeid püütakse? Misfugused jahiriistad ja muud tarvitused on hülgepüüdjal kaasas? (Kujut. 27, 28).

29

Kui mitu meest on ühes feltšis?

Kuidas hülget püütakse? (Jääaugul vahtimine, hülgepoja ujutamine (fuj. 29), suksedega (rajadega, uiskudega)

30

lähedale hülmine ja lastmine (fuj. 30). Kas hülgeid ka juvel püütakse ja kuidas?

Genoa nishonine (in 20) (Lithedra (Lithedra, nishonine)
 nishonine (Lithedra (Lithedra, nishonine)
 Genoa nishonine (in 20) (Lithedra (Lithedra, nishonine)

Genoa nishonine (in 20) (Lithedra (Lithedra, nishonine)
 nishonine (Lithedra (Lithedra, nishonine)
 Genoa nishonine (in 20) (Lithedra (Lithedra, nishonine)

Genoa nishonine (in 20) (Lithedra (Lithedra, nishonine)
 nishonine (Lithedra (Lithedra, nishonine)
 Genoa nishonine (in 20) (Lithedra (Lithedra, nishonine)

